

WWF

BROSZURA

2015

Praktyki rolnicze przyjazne Bałtykowi

Laureaci i finaliści Konkursu WWF
na Rolnika Roku Regionu Morza
Bałtyckiego – edycja polska

Program WWF na rzecz Ochrony Ekoregionu Morza Bałtyckiego

© WWF Polska

Opracowanie DTP:
Agencja EkoPress / 601 311 838

Redakcja i korekta:
Anna Sosnowska i Marta Kalinowska, WWF Polska

Zdjęcie na okładce:
© WWF Polska / A. Sosnowska

WWF

BROSZURA

2015

Praktyki rolnicze przyjazne Bałtykowi

Laureaci i finaliści Konkursu WWF
na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego
- edycja polska

NAGRODA DLA ROLNIKÓW, KTÓRZY ZMIENIAJĄ OBLICZE ROLNICTWA

© ARCHIWUM PANA GROSZKA

Wielu rolników podejmuje innowacyjne działania mające na celu zmniejszenie odpływu składników odżywczych z gospodarstw do Morza Bałtyckiego i tym samym, osiągnięcie zrównoważonego rolnictwa. Przy pomocy konkursu na Rolnika Roku, WWF pragnie podkreślić, jak ważna jest ich inicjatywa oraz promować w całym regionie wykorzystywane przez nich rozwiązania.

Eutrofizacja, czyli przeżyźnienie wód, jest największym problemem środowiskowym Morza Bałtyckiego. Często obwinia się za to rolników, jako że ich działalność powoduje blisko połowę dopływu azotu i fosforu do morza. Jednakże, jak pokazuje konkurs na Rolnika Roku, wiele gospodarstw podejmuje aktywne działania w celu zniwelowania tej emisji i zmierza w kierunku bardziej zrównoważonego rolnictwa.

Celem konkursu jest podniesienie świadomości w zakresie stosowania dobrych praktyk rolniczych, zgodnych z zasadami zrównoważonego rolnictwa, w gospodarstwach rolnych w rejonie Bałtyku. Konkurs ma również za zadanie promować współpracę w regionie w celu rozpowszechnienia stosowania dobrych praktyk w sektorze rolnym.

Niniejsza broszura służy realizacji powyższych celów. Prezentujemy w niej praktyki rolnicze stosowane przez laureatów i wyróżnionych przez jury konkursu w latach 2011, 2013, 2014 i 2015 na etapie krajowym i międzynarodowym. Przykłady z gospodarstw na terenie Polski pokazują ogromne spektrum możliwości zastosowania praktyk przyjaznych środowisku. Wskazane praktyki mogą z łatwością zostać powielone przez rolników z regionu Morza Bałtyckiego i pomóc im w osiągnięciu bardziej zrównoważonego rolnictwa, a tym samym lepszego stanu środowiska Morza Bałtyckiego.

© WWF/K. TYMIŃSKI

Zwycięzcy Konkursów WWF na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego edycje 2011-2014

© EDYTA GALCIS, ODR WROCŁAW / WWF POLSKA

Marian Rak

I miejsce w etapie międzynarodowym Konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego 2011

Lokalizacja: Samotwór koło Wrocławia
(województwo dolnośląskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna:
żyto, jęczmień, kukurydza, rzepak, ziemniaki,
sadownictwo; utrzymywanie pastwisk i hodowla
krów rasy Limousine

Pan Marian Rak prowadzi rodzinne gospodarstwo rolne od 1975 roku. Na początku miał tylko 5 hektarów ziemi uprawnej. Dziś jego areal wynosi 102 hektary. Na nich uprawia żyto, jęczmień, kukurydzę, rzepak, ziemniaki oraz prowadzi hodowlę bydła rasy Limousine.

Pan Marian ma niebywale osiągnięcia we wdrażaniu przyjaznych środowisku praktyk rolniczych. Zastosowane przez niego praktyki rolno-środowiskowe pozwoliły na ograniczenie strat biogenów poprzez tworzenie szerokich stref

buforowych, nasadzenie drzew wzdłuż dróg oraz cieków wodnych i rowów melioracyjnych i stosowanie wsiewek i międzyplonów.

Oprócz ograniczenia strat biogenów, Marian Rak dokłada ogromnych starań w celu odzyskania i zachowania bioróżnorodności w swoim gospodarstwie. W celu poprawienia stanu siedlisk naturalnych i zapewnienia dostatecznej przestrzeni dla dzikich zwierząt podjął liczne działania takie jak m.in.: budowa sztucznych stawów i oczyszczalni, sadzenie zarośli i drzew pośród pól uprawnych oraz instalowanie budek lęgowych dla nietoperzy.

Poprzez swoje ogromne zaangażowanie w ochronę środowiska naturalnego pan Marian Rak pokazał, że progresywne konwencjonalne gospodarstwo może zmniejszyć straty biogenów przy jednoczesnym zwiększeniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Anna Stępień

I miejsce w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku Regionu
Morza Bałtyckiego 2013

Lokalizacja: Kiełpin
(województwo kujawsko-pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja trzody chlewnej i produkcja roślinna m.in. pszenicy, żyta i warzyw (43 ha)

Gospodarstwo rodzinne Anny Stępień jest pionierem rolnictwa ekologicznego w Polsce. Jako jedno z pierwszych gospodarstw zaczęło stosować się do obowiązujących metod rolnictwa ekologicznego.

Gospodarstwo rodzinne zostało założone w 1938 roku przez dziadków pani Anny i później było prowadzone przez jej rodziców, państwo Wegner. Ich organiczna produkcja rozpoczęła się od uprawy ekologicznej pszenicy na eksport, a następnie rozszerzyła się na wiele innych typów upraw. Obecnie gospodarstwo hoduje również świnie wykorzystując tylko i wyłącznie własne pasze ekologiczne.

Pani Anna wykorzystuje wiele metod mających na celu zmniejszenie emisji substancji odżywczych z gospodarstwa. Metody te to np. wykorzystanie płodozmianu, monitoring zawartości azotu i przechowywanie obornika w pojemnikach. Ponadto, w celu zwiększenia różnorodności biologicznej w gospodarstwie utworzone zostały stawy śródpolne oraz zasadzono drzewa i krzewy wraz z budkami lęgowymi dla ptaków i nietoperzy.

© ANNA HADYŃSKA

W celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych gospodarstwo wykorzystuje kolektory słoneczne do podgrzewania wody. Współpracuje także z wieloma instytucjami badawczymi i zaprasza praktykantów z technikum rolniczego do gospodarstwa. Wszystko to, aby pomóc stworzyć i upowszechnić nowe metody produkcji ekologicznej oraz zwiększyć świadomość ekologiczną.

© ANNA HADYŃSKA

technika uprawy pozwala na zminimalizowanie zużycia paliwa, ogranicza nakłady pracy oraz zmniejsza zaangażowanie różnorodnych maszyn, a cała uprawa sprowadza się najczęściej do jednego przejazdu, w czasie którego gleba jest uprawiana, nawożona i wsiewane są nasiona.

Pan Gryn od wielu lat współpracuje z różnymi instytucjami naukowymi, jak np. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, który prowadzi monitoring stanu wody w gospodarstwie i w jego okolicy. Wyniki pokazują, że substancje odżywcze nie odpływają z gospodarstwa do otaczających wód.

W gospodarstwie uprawiane są wsiewki koniuczyny jako międzyplony oraz utrzymywane są zadrzewienia śródpolne, które są ostoją dla zwierząt, jak i ptactwa wodnego. Dodatkowe działania na rzecz bioróżnorodności to m.in. stawianie spoczników dla myszołowów oraz uli. Organizowane są też szkolenia wyjazdowe dla różnych grup rolników oraz studentów.

Stosowany w gospodarstwie sposób uprawy jest dowodem na rozumienie przez Pana Gryna relacji między uprawą gruntów, a stanem wody.

Lokalizacja: Rogów (województwo lubelskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo o profilu produkcji roślinnej, prowadzone w systemie rolnictwa zrównoważonego (520 ha)

Pan Wiesław Gryn ma wiele wybitnych osiągnięć w zakresie wykorzystywania precyzyjnych metod stosowania nawozów. Jego gospodarstwo jest gospodarstwem rodzinnym i ma długotrwałe tradycje produkcji rolnej. Jego przodkowie rozpoczęli uprawę na tym terenie w 1785 roku. Z tego też powodu, Pan Gryn już teraz gospodaruje z myślą o kolejnych pokoleniach.

W gospodarstwie pana Gryna stosowana jest uprawa bezplużna, oparta na innowacyjnej technologii uprawy pasowej (tzw. strip-till) rozbudowana dodatkowo o aplikację nawozów mineralnych na dwóch poziomach głębokości. Stosowana

Laureaci i finaliści Konkursu WWF na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego edycja 2015

© WWF / A. SOSNOWSKA

Elżbieta Reitzig

I miejsce w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Stefanowo (woj. wielkopolskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja zwierzęca: bydło opasowe rasy Hereford (75 krów), konie, kozy, króliki, gęsi, perlice, kury, kaczkę, trzoda chlewna; produkcja roślinna: ekstensywne pastwiska i łąki trwałe; drugim kierunkiem działalności jest agroturystyka (115 ha)

Gospodarstwo pani Elżbiety stanowi dowód, że chów bydła może być prowadzony w sposób przyjazny Bałtykowi, a zamykanie obiegu biogenów w gospodarstwie powinno stać się nowym standardem w tego typu działalności. Na pastwiskach i łąkach gospodarstwa stosowany jest szereg praktyk ograniczenia splotu biogenów do wód. W gospodarstwie wytyczone są naturalne strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych. Kwaterowy wypas bydła zapewnia użytkom zielonym takie dawki biogenów, które będą mogły być od razu zużytkowane przez rośliny. Taki sposób wypasu eliminuje składowanie obornika w gospodarstwie i tym samym ryzyko odcieków związków biogenowych do wód. Brak składowania kizzonek pokarmowych, których nie stosuje się w karmieniu bydła, jest kolejnym działaniem eliminującym możliwość odcieków. Kwatery wypasowe dla bydła wyznaczone są tak, aby jak najkrótszym bokiem przylegały do rzeki. Ogranicza to do minimum splot powierzchniowy odchodów pozostawionych przez zwierzęta w czasie wypasu. Wolny sposób utrzymania bydła sprawia, że rocznie około 2500 kg azotu, 1000 kg fosforu, 3200 kg potasu z ich odchodów trafia w odpowiednich dawkach, w odpowiednim terminie na grunt i bez zbędnych strat są wchłonięte i wykorzystane przez rośliny do produkcji trawy na pastwisku. Ponadto łąki pani Elżbiety stanowią bufor dla gruntów ornych sąsiednich gospodarstw użytkowanych w sposób konwencjonalny, gdzie stosowane są nawozy sztuczne.

W gospodarstwie stosuje się wszystkie dostępne rozwiązania techniczne, które wpływają na zmniejszenie negatywnego wpływu działalności na stan wód i powietrza, w tym: przydomowa biologiczna

© WWF / A. SOSNOWSKA

oczyszczalnia ścieków (wydajność: 30 000 litrów rocznie), centralne ogrzewanie na biomase, kolektory słoneczne.

Gospodarze chętnie dzielą się swoimi spostrzeżeniami, umiejętnościami i doświadczeniami z innymi rolnikami, których zapoznają z tajnikami gospodarowania oraz pokazują najnowsze technologie zastosowane w gospodarstwie, mające na celu poprawę oddziaływania na środowisko przyrodnicze, a szczególnie jakość wód i bioróżnorodność. Swoją działalność gospodarza pani Elżbieta łączy z działaniami na rzecz ochrony zagrożonych gatunków ptaków (takich jak: czajka, derkacz, kszyc) – poprzez zachowanie naturalnych siedlisk przyrodniczych na i poza obszarem Natura 2000. Całkowite wyeliminowanie środków ochrony roślin wyraźnie wpływa na poprawę i utrzymanie bioróżnorodności siedlisk lęgowych ptaków.

W 2014 roku, gospodarstwo pani Elżbiety zajęło drugie miejsce w krajowym etapie konkursu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Najlepsze gospodarstwo ekologiczne”, w kategorii „Ekologiczne gospodarstwo towarowe”.

© WWF / A. SOSNOWSKA

Lokalizacja: Trzcińsk (woj. pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja zwierzęca: trzoda chlewna rasy Danhybryd (30 loch), krowy mamki (4 szt.), 1 koń, 2 kuce, drób i króliki; produkcja roślinna: na potrzeby paszowe: mieszanek zbożowe, mieszanek zbożowo-strączkowe, rośliny motylkowe, strączkowe, koniczyny, mieszanek traw z koniczyną, na części koniczyną nasienną (135 ha)

Liczba i sposób utrzymania zwierząt (loch i prosięta w systemie pastwiskowym w budkach typu duńskiego, tuczniaki w budynku inwentarskim na płytce ściółce) powoduje, że w gospodarstwie wytwarzane jest ok. 300-400 ton obornika. Przechowywany jest on na płycie gnojowej, ograniczającej spływ związków azotu i fosforu do gleby. W uprawach stosuje się prawidłowy płodozmiian uwzględniający duży procentowy udział szaty roślinnej w okresie zimowym oraz przeprowadzane są systematyczne badania gleby i racjonalne nawożenie wapnem.

W swoim gospodarstwie Pan Jacek nasadził drzewami większość skłónów i pagórków (ok. 20 ha; wychwylenie ok. 260 ton CO₂ rocznie), które stanowią naturalne strefy buforowe o dużych szerokościach i powierzchni. Utworzone zostały sztuczne zbiorniki wodne (5 sztuk, obszar ok. 1 ha) oraz zachowane naturalne oczka, bagienka i podmokłe łąki, na których realizowany jest pakiet Szuwały Wielkoturzycowe. W gospodarstwie zachowano naturalne miedze, nieużytki, nasadzenia drzew i krzewów, prowadzone są użytki ekologiczne, łąki naturalne, szuwały, użytki przyrodnicze. Gospodarstwo uczestniczy w ochronie zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000. Efektem tego jest obecność siedlisk wielu gatunków chronionych (błotniak łąkowy, czajka, bocian czarny i biały, czapla siwa i biała, żurawie, bobry, traszki, storczyki, widłaki).

Gospodarstwo posiada salę szkoleniową pod potrzeby edukacji ekologicznej. Na jego terenie Uniwersytet Warmińsko-Mazurski prowadzi badania nt. sprawdzenia metod ekologicznej uprawy niektórych gatunków (np. soja, kukurydza).

Swoje gospodarstwo Pan Jacek prowadzi w trybie zamkniętym w systemie ERA (*Ecological Recycling Agriculture*), opartym o recykling substancji odżywczych w gospodarstwie. Gospodarstwo uczestniczyło w projektach: *Baltic Deal* oraz *BERAS (Baltic Ecological Recycling Agriculture and Society)* jako gospodarstwo pokazowe.

Krystyna i Robert Wagner

III miejsce w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Lubnów (woj. dolnośląskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja roślinna: warzywa, owoce, zioła, zboża, sad aroniowy; produkcja zwierzęca: drób, pszczoły (9,49 ha)

Właściciele Demonstracyjnego Gospodarstwa Ekologicznego „Wagnerówka” szczególną uwagę zwracają na dobór gatunków i odmian odpornych na choroby i szkodniki, na ich sąsiedztwo i wykorzystanie właściwości allelopatycznych. Stosowane są wyłącznie nawozy naturalne, organiczne i zielone. Gospodarstwo produkuje własny obornik i kompost, do którego dodawane są efektywne mikroelementy. Ważną rolę pełnią rośliny motylkowe, głównie koniczyny, które uprawiane są zarówno w plonie głównym jak również wsiewane są w zboża (dobre efekty dają np. uprawa żyta z seradelą oraz owsa z grochem). W sadzie aroniowym murawę tworzy mieszanka koniczyny z trawami. W gospodarstwie stosuje się zabiegi agrotechniczne zgodne z zasadą „płytkie odwracanie, głębokie spulchnianie” oraz racjonalne gospodarowanie z prawidłowo ułożonym płodozmianem i następstwem roślin. W okresie zimowym ponad 30 % gruntów ornych pokrytych jest roślinnością, co przyczynia się do ograniczenia wymywania biogenów do wód powierzchniowych, zapobiega erozji gleby oraz chroni ją przed degradacją.

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA WAGNER

W gospodarstwie utrzymywane są zadrzewienia śródpolne, stare miedze, właściwie pielęgnowane są rowy i ciek, w których bytują traszki grzebieniaste oraz kumaki. Przez podwórze gospodarstwa przepływa rzeka Lubnowianka.

Gospodarze są liderami w szerzeniu świadomości ekologicznej na swoim terenie i wspierają działania przeciw GMO. W „Wagnerówce” odbywają się cykliczne spotkania tzw. „otwarte drzwi gospodarstwa”.

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA WAGNER

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA WAGNER

Lokalizacja: Drawsko
(woj. zachodniopomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja zwierzęca:
bydło simentalskie na produkcję mleka
(średnioroczny stan krów 110 szt.); produkcja
roślinna: zboża i rośliny pastewne, towarowa
produkcja pszenic jakościowych (470,80 ha)

W gospodarstwie Pana Stanisława zwraca się szczególną uwagę na ochronę środowiska, stosuje się dobre praktyki rolnicze w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej. Gospodarstwo wyposażone jest w płytę obornikową, a sama obora posiada solidną nawierzchnię uniemożliwiającą przenikanie płynnych odchodów do wód gruntowych. Stosowany jest odpowiedni płodozmian (duży procentowy udział szaty roślinnej w okresie zimowym) i poplony. Aby ograniczyć zużycie nawozów mineralnych i poprawić jakość gleby Pan Stanisław stosuje przeorywanie słomy późniwej jako naturalny nawóz, co ma korzystne działanie na głębokość warstwy próchnicznej. W gospodarstwie stosuje się wysokiej jakości nawozy wieloskładnikowe z mikro- i makroelementami poprawiającymi pobieranie składników pokarmowych przez rośliny, a sprzęt używany

do ich aplikacji jest profesjonalny i precyzyjny. Działania te mają na celu dalsze ograniczenie ilości stosowanych nawozów, a w konsekwencji, ograniczenie spływu biogenów. W gospodarstwie systematycznie bada się glebę pod kątem składu chemicznego.

W celu zmniejszenia wydalania azotu z odchodów zwierzęcych bydło otrzymuje paszę o optymalnym składzie, o mniejszym poziomie białka ogólnego.

W ramach współpracy z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego oraz z Zachodniopomorską Izbą Rolniczą gospodarstwo udostępniane jest jako baza edukacyjna, miejsce spotkań i szkoleń rolników. Gospodarz chętnie dzieli się swoją wieloletnią wiedzą z innymi producentami rolnymi, wskazując możliwości rozwoju i drogi postępowania, by działania podejmowane w gospodarstwie nie szkodziły środowisku naturalnemu.

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BALIŃSKIEGO

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BALIŃSKIEGO

Michał Baucaz

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Oldrzychów (woj. opolskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna:
pszenżyto ozime, pszenica ozima, jęczmień jary,
rzepak ozimy, lubin wąskolistny, kukurydza na
ziarno (21,99 ha)

Gospodarz stosuje wiele sposobów ograniczenia odpływu biogenów z gospodarstwa: właściwy płodozmian roślin uprawnych, uwzględniający czynniki przyrodnicze (warunki glebowe, klimatyczne), zbilansowane nawożenie oparte na badaniach gleby, stosowanie międzyplonów – w tym roślin strączkowych. Służy temu również ograniczenie liczby zabiegów agrotechnicznych. Po żniwach wykonywany jest jeden przejazd agregatem ścierniskowym i od razu za pierwszym razem następuje wymieszanie, a następnie zasiew międzyplonu. Rolnik stosuje użyźniacz – naturalny płynny koncentrat zawierający mikroorganizmy oraz makro- i mikroelementy. Na większości gruntów stosowana jest orka uproszczona. Słoma jest w całości mulczowana i płytko mieszana z glebą. Zaobserwowano, iż dzięki stosowanemu płodozmianowi, międzyplonom i uproszczonej uprawie występuje zatrzymanie wody w glebie, co przy lekkich glebach jest istotne. Polepszyła się struktura gleby oraz wzrosła ilość mezofauny i ogólnie życia biologicznego gleby.

Rolnik realizuje już drugą edycję PROW: pakiety: rolnictwo zrównoważone i ochrona gleb i wód.

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BAUCAZ

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BAUCAZ

Tadeusz Błauciak

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Nowiny Wielkie (woj. lubuskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja zwierzęca:
bydło mięsne rasy Limousine (190 szt.)
i produkcja roślinna: żyto ozime, mieszanki traw
z motylkowymi oraz kukurydza na kiszonki
i sianokiszonki (139,09 ha)

Pan Tadeusz stosuje tradycyjne metody gospodarowania oparte o nawożenie naturalne. Zwierzęta utrzymywane są w systemie wolnym. W okresie zimowym przebywają w wiatkach na głębokiej ściółce z wybetonowanymi wybiegami. Obornik jest usuwany i przechowywany na utwardzonym podłożu. W okresie wiosna-lato-jesień zwierzęta wypasane są na podzielonych na kwatery użytkach zielonych, wzdłuż których są pasy buforowe obsadzone krzewami i drzewami oraz rowy zarośnięte roślinnością. Zieleń jest ogrodzona, co chroni ją przed zniszczeniem przez bydło. Kwaterowy wypas zapewnia równomierne wprowadzenie odchodów i ograniczoną produkcję obornika.

Gospodarstwo prowadzone jest według wymogów zrównoważonych. Wyeliminowano nawozy mineralne oraz ograniczono ilość stosowanych środków chemicznych. Obornik jest stosowany na grunty orne, gdzie prowadzona jest uprawa roślin paszowych. Pasy buforowe zatrzymują spływ azotu i fosforu, który w gospodarstwie jest ograniczony (wytwarzany tylko przez zwierzęta). Składniki odżywcze, które przedostały się do wody zostają pobrane i przetworzone przez roślinność wodną. Tak prowadzone gospodarstwo oraz hodowla zwierząt zabezpiecza i ogranicza w bardzo dużym stopniu spływ zanieczyszczeń do zlewni Warty.

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BŁAUCIAKA

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BŁAUCIAKA

Lokalizacja: Ochotnica Górna (woj. małopolskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja zwierzęca; wypas owiec metodą tradycyjną w obszarze NATURA 2000 Ostoja Gorczańska (400 szt.), (100 ha, w tym 20 ha dzierżawione, a 80 ha użytkowane na zasadzie porozumienia z właścicielami)

Gospodarstwo zostało założone w 2010 roku w celu przywrócenia pasterstwa w Gorcach, na terenie Ochotnicy Górnej. Wypas prowadzony jest metodą tradycyjną. W okresie od maja do października zbierane są owce kilku właścicieli i wypasane na halach. Dwóch pomocników – juhasów jest dobieranych na sezon wypasu. Organizacja spoczywa na gospodarzu-bacy. Zawiera on porozumienia z właścicielami polan i właścicielami owiec.

Stosowane jest naturalne nawożenie polan przez „koszarzenie”, czyli obsadzenie owiec na noc w ogrodzeniu. Koszar jest przenoszony co 2 noce. Zgodnie z wynikami badań, prowadzonymi przez instytuty zajmujące się hodowlą zwierząt, 1 owca produkuje około 1,5 l moczu/noc. 400 owiec (tyle jest koszarowanych) produkuje 600 l moczu/noc, czyli przez dwie noce wydalają 1200 l moczu. Jest to zalecana dawka. Koszary użytkowane przez 1 sezon są pozostawiane na 4 lata. Przez ten okres są koszone i wypasane.

Pan Jarosław Buczek od wielu lat promuje współczesny wzorzec, uwzględniający ekonomiczne aspekty, nawiązujący do wielowiekowej tradycji, ekstensywnej gospodarki pasterskiej na halach, jako bardzo dobry sposób na ochronę dziedzictwa przyrodniczego Gorców oraz w szerszej skali zlewiska Bałtyku.

Janusz Bystron

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Sławki (woj. pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna: zboża wysokobiałkowe na samozaopatrzenie; produkcja zwierzęca: gęsi reprodukcyjne (1800 szt.), brojlery (100 tys. szt./rok) – (31,58 ha)

W swoim gospodarstwie Pan Janusz realizuje programy rolnośrodowiskowe. W celu ograniczenia odpływu składników pokarmowych, nawożenie wykonywane jest na podstawie aktualnego badania gleby i według opracowanego planu nawozowego. Stosowane są poplony (zatrzymujące fosfor, azot) w celu kumulacji substancji organicznych w glebie i ochrony przed erozją. Zwierzęta utrzymywane są na ściółce, a pomiot kurzy przed zastosowaniem jest kompostowany na płycie gnojowej przez okres ok. 1 roku. Nowoczesny sprzęt do precyzyjnego stosowania obornika (jak i nawozów mineralnych) oraz bezpośrednio jego przyoranie, pozwala na redukcję odpływu składników pokarmowych. W gospodarstwie ogranicza się stosowanie chemicznych środków ochrony roślin, poprzez zachowanie odpowiednich terminów agrotechnicznych, obserwację progów szkodliwości patogenów oraz zastosowanie nowoczesnego, precyzyjnego opryskiwacza.

Na łąkach przylegających do jeziora Rąty, właściciel nie wykonuje zabiegów agrotechnicznych i nie są one nawożone. Występują na nich gatunki wskaźnikowe dla łąk wilgotnych, m.in. rdest wężownik, komonica błotna, firletka poszarpana, ostrożeń warzywny, czy pełnik europejski (gatunek chroniony). Jezioro i łąki są rezerwatem ptactwa wodnego, co świadczy o jego czystości. Pan Janusz zbudował ogólnodostępną rybaczówkę, z której ornitolodzy i miłośnicy ptaków mogą obserwować ptactwo wodne.

W gospodarstwie Pana Janusza odbywają się spotkania edukacyjne dla rolników z całego powiatu.

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BYSTRONA

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BYSTRONA

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA BYSTRONA

Leszek Glezer

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Pławin (woj. lubuskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne specjalizujące się w hodowli jeleni i danieli (1 500 szt.), (300 ha)

Pan Leszek ma największe stado jeleni w Polsce liczące 1500 sztuk, a swoje zwierzęta sprzedaje w kraju i za granicę. Stado utrzymywane jest na użytkach zielonych, podzielonych na kwatery wypasowe oraz kwatery zimowe. Na obszarze kwater wyznaczone są pasy buforowe obsadzone krzewami i drzewami. W najniższej położonym terenie gospodarstwa utworzono 3 oczka wodne obsadzone krzewami i drzewami, z bogatą roślinnością wodną. Cała zielen jest ogrodzona, co chroni ją przed zniszczeniem przez jelenie. Kwaterowy wypas i całoroczne bytowanie zwierząt na użytkach zielonych zapewnia równomierne wprowadzenie odchodów do środowiska. Pasy buforowe zatrzymują spływ azotu i fosforu, który i tak jest bardzo ograniczony. Wypłukane składniki odżywcze, dostające się do wody, zostają pobrane i przetworzone przez roślinność w oczkach wodnych.

Gospodarz od lat współpracuje z wyższymi szkołami rolniczymi, takimi jak: Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, czy SGGW.

W 2012 r. w konkursie „Najlepsze gospodarstwo ekologiczne” zajął I miejsce w województwie i wyróżnienie w etapie krajowym.

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA GLEZERA

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA GLEZERA

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA GLEZERA

Lokalizacja: Kujawy (woj. opolskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja roślinna: rośliny bobowate, gorczyca, zboża, proso, ziemniaki i warzywa; produkcja zwierzęca: owce (10 sztuk) dla pozyskania obornika oraz wełny (8,83 ha)

W gospodarstwie Pana Damiana uprawy prowadzone są zgodnie z kalendarzem biodynamicznym. Dużą część upraw stanowią rośliny bobowate, stanowiące naturalne źródło wzbogacania gleby w związki azotu oraz sprzyjające tworzeniu dodatniego bilansu glebowej materii organicznej. Zwierzęta w gospodarstwie utrzymywane są na głębokiej ściółce, która wybierana jest raz na pół roku, mieszana m.in. z ziemią, słomą, odpadami po oczyszczeniu nasion (by bilans C do N, powodował maksymalne ograniczenie wydzielania N do gleby, wody i powietrza) i kompostowana na pryzmach.

Do gleby wprowadzany jest wyłącznie przekompostowany obornik. Po zebraniu z pola plonu głównego, słoma jest rozdrabniana i gruberem wymieszana z glebą bez jej odwracania. Następnie wysiewa się międzyplony i oziminy, chroniące glebę, a w efekcie także wodę, ponieważ zatrzymują one składniki pokarmowe (tzw. *catch crops*) i wpływają na poprawę bilansu materii organicznej. Rolnik nie stosuje podorywek, głębokiej orki odwracającej i wysuszającej glebę. Stosowane są gnojówki roślinne, wyciągi z pokrzywy, wrotyczu, ostrożeńca. Brak oznak eutrofizacji w cieku wodnym przylegającym do gospodarstwa wskazuje na ograniczenie odcieku składników odżywczych do wód. Pan Damian chętnie udziela nieodpłatnych porad rolnikom konwencjonalnym w zakresie upraw roślin strączkowych i działań proekologicznych.

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA GROSZKA

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA GROSZKA

Sylwester Imiołek

Lokalizacja: Krępa (woj. łódzkie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna: kukurydza na kiszonkę i trawy na sianokiszonkę; produkcja zwierzęca: bydło mleczne (350 szt., 200 krów mlecznych), (280 ha)

Gospodarstwo specjalizuje się w produkcji mleka. Zwierzęta utrzymywane są w wolnostanowiskowych oborach rusztowych z matami (młodzież w systemie ściółkowym), wyposażonych w zbiorniki na gnojowicę. Budynki utrzymywane są w czystości w celu ograniczenia emisji amoniaku. Gromadzenie i przechowywanie gnojowicy w zbiornikach stwarza możliwość zastosowania jej w optymalnym terminie, gdy rośliny są w stanie efektywnie wykorzystywać azot i fosfor. W gospodarstwie regularnie wykonuje się analizy gleby i analizy nawozów naturalnych, co wpływa na racjonalizację nawożenia. Pasza dla bydła przechowywana w silosach na paszę treściwą, a kiszonki w szczelnych, przejazdowych silosach.

Właściciel inwestuje w nowoczesne rozwiązania technologiczne ograniczające zużycie pestycydów i nawozów. Współpracuje z Instytutem Technologiczno-Przyrodniczym (ITP) w Falentach, który prowadzi badania próbek wody z piezometrów i rowów melioracyjnych. Od czerwca 2011 r. gospodarstwo pana Sylwestra jest gospodarstwem pokazowym m.in. w projekcie „Baltic Deal”. Gospodarstwo licznie odwiedzają grupy rolników, specjalistów, pracowników sektora rolniczego i urzędów współpracujących z rolnictwem z Polski i z zagranicy, również z Uczelni Rolniczych polskich i zagranicznych.

W gospodarstwie działa nowoczesna ekologiczna oczyszczalnia ścieków bytowych.

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Piotr Łukaszewicz

Lokalizacja: Broniewo
(woj. kujawsko-pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna: rzepak ozimy, buraki cukrowe, ziemniaki skrobiowe, pszenżyto ozime, owies, jęczmień jary, kukurydza na ziarno i kiszonkę, pszenica ozima, pastwisko oraz łąki: produkcja zwierzęca: trzoda chlewna i owce, (99 ha)

W gospodarstwie utrzymuje się trzodę chlewną w systemie otwartym (sprzedaż roczna 400 szt.) oraz stado owiec (Merynos polski) w starym typie objęty programem zasobów genetycznych 350 szt. Zwierzęta karmione są paszami własnymi. Gospodarstwo posiada płytę gnojową ze zbiornikiem na odcieki. Nawozy naturalne, po zastosowaniu, są wymieszane z glebą poprzez orkę lub podorywkę, równoległe z wywozem nawozów.

Gospodarz przestrzega stref buforowych przy ciekach wodnych. W celu minimalizacji użycia środków ochrony roślin gospodarz stosuje dawki dzielone, adiuwanty i rozpylacze antyznienowe, zgodnie z zapisami integrowanej ochrony roślin. Przy uprawie roślin stosowany jest racjonalny płodozmian (cztero-półówka), poplony (gorczyca) oraz siew odmian rekomendowanych dla województwa.

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA ŁUKASZEWICZA

W swoim gospodarstwie pan Piotr realizuje 4 pakiety „Programu rolnośrodowiskowego”: m.in. Pakiet 3: Ekstensywne trwałe użytki Zielone (ekstensywna gospodarka na łąkach i pastwiskach na obszarach Natura 2000) i Pakiet 8. Ochrona gleb i wód (międzyplon ścierniskowy).

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA ŁUKASZEWICZA

Marek Matuszak

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Janowica (woj. lubelskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne nastawione na uprawy rolnicze i warzywnicze; produkcja zwierzęca: konie rasy małopolskiej i SP (12 szt.), krowa mleczna rasy polskiej czerwonej (36,5 ha)

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA MATUSZAKA

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA MATUSZAKA

Gospodarstwo specjalizuje się w uprawie dyni, uprawiane są również soczewica, soja, pszenica orkisz, stara odmiana pszenicy – samopsza, gryka, rzepak jary, owies.

Do obornika, składowanego na płycie obornikowej, stosowane są mikroorganizmy obniżające temperaturę przymy, co zmniejsza straty azotu do atmosfery. W gospodarstwie stosuje się płodźmian (zboża po warzywach), przedplony (np. żyto przed dynią lub koniczyna czerwona przed porem) i wsiewki. W gospodarstwie systematycznie, co 2-3 lata wykonywane są analizy gleby i w zależności od wyników stosuje się wapnowanie gleb oraz uzupełniające nawożenie kredą (warzyw), które przyczynia się do poprawy struktury gleby, lepszego wykorzystania składników pokarmowych oraz lepszego wiązania azotu przez rośliny bobowate.

W gospodarstwie znajduje się staw o powierzchni 8 arów. Liczne zadrzewienia śródpolne i między porośnięte dziką roślinnością, są ostoją dla dzikich zwierząt, ptaków i owadów. Gospodarstwo

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA MATUSZAKA

posiada przydomową oczyszczalnię ścieków oraz wykorzystuje kolektory słoneczne do ogrzewania wody.

Pan Marek chętnie dzieli się wiedzą, jego gospodarstwo bierze udział w projekcie ERASMUS+ związanym z działalnością Ekologicznego Uniwersytetu Ludowego.

Kazimierz Niwiadomy

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Bielsko-Biała (woj. śląskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna: zboża, rośliny motylkowe, okopowe, trwałe użytki zielone; produkcja zwierzęca: bydło opasowe (średniorocznie 15 szt.), (60 ha, w tym ponad 10 ha gruntów ornych)

W strukturze użytków rolnych gospodarstwa 80% stanowią mieszanki traw i trwałe użytki zielone. Zabiegi uprawowe (np. nawożenie, koszenie) Pan Kazimierz wykonuje na nich, gdy ziemia nie jest zbyt wilgotna, aby nie tworzyć kolein, mogących zmienić kierunek odpływu wód opadowych. Na początku okresu wegetacji stosuje się na nie dobrze rozłożony obornik, który szybciej ulega mineralizacji, uwolnione składniki pokarmowe są w pełni wykorzystywane przez rozwijającą się wiosną roślinność, a wymycie azotu w głąb gleby ograniczone do minimum. Jesienią obornik stosowany jest tylko do nawożenia ozimim. Uprawa międzyplonów (gorzycy, gryki) chroni glebę przed skutkami erozji wodnej, co zapobiega odpływowi niewykorzystanego w okresie wegetacji azotu i fosforu. Dodatkowo pozostająca na okres późno jesienny biomasa jest źródłem pokarmu dla leśnej zwierzyny. Na polach uprawnych gospodarstwa dużo jest zadrzewień, zakrzaczeń i szerokich miedz, będących schronieniem dla owadów, ptaków i drobnej zwierzyny. Rośliny te wzmacniają swym systemem korzeniowym utrzymanie się gleb położonych na pochyłościach. Grunty orne położone na pochyłościach zawsze uprawiane są w poprzek stoku, by zapobiegać spły-

wowi powierzchniowemu. Od kilku lat nawożenie naturalne i mineralne prowadzone jest w oparciu o badania gleby, plan nawozowy i bilans azotu w gospodarstwie.

Chów bydła z wykorzystaniem pasz naturalnych ogranicza emisję metanu, a szczelny zbiornik na gnojówkę oraz płyta gnojowa zapobiegają odciekom. Sianokiszonki robione są w formie balotów zawijanych w nieprzepuszczalną folię.

Gospodarz od zawsze ogranicza stosowanie środków ochrony roślin do niezbędnego minimum ze względu na bliskość ujęcia wody pitnej i zabudowań miasta Bielsko-Biała oraz by chronić bioróżnorodność pól uprawnych, cieków wodnych występujących w okolicy gospodarstwa, i aby zapobiegać pozostałościom pestycydów w płodach rolnych. Służy temu uprawa międzyplonów ścierniskowych zmniejszająca ilość chwastów w uprawach, tym samym ograniczająca ilość stosowanych herbicydów. Wprowadzenie 5-letniego płodozmianu z trzema grupami roślin wyeliminowało występowanie uciążliwych chorób podsuszkowych zbóż. Pan Kazimierz chętnie dzieli się swoim doświadczeniem z okolicznymi rolnikami.

Iwona i Andrzej Olejniczak

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Dąbkowice (woj. łódzkie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna: rzepak ozimy, kukurydza na ziarno, pszenica ozima; produkcja zwierzęca: chów i tucz trzody chlewnej w cyklu zamkniętym (430 loch), (115 ha)

W gospodarstwie prowadzona jest wielkotowarowa produkcja trzody chlewnej (sprzedaż 11 000 tuczników rocznie). Zwierzęta utrzymywane są w systemie ściółkowym i częściowo rusztowym. W gospodarstwie znajdują się dwa zbiorniki na gnojowicę o pojemności 1034 m³ i 2212 m³ oraz płyta gnojowa, pozwalające na lepsze gospodarowanie nawozem naturalnym.

Budynki wyposażone w sterowaną komputerowo wentylację oraz klimatyzację w celu utrzymania optymalnej temperatury (zbyt wysoka przyczynia się do większej emisji amoniaku) i zmniejszenia zużycia prądu. W gospodarstwie pasze produkowane są we własnym zakresie. Stosuje się żywienie fazowe i „na mokro”, które znacznie ogranicza emisję amoniaku i fosforu do środowiska. W uprawach roślin stosuje się popłony, które wykorzystywane są na mulcz.

Gospodarstwo współpracuje z Instytutem Technologiczno-Przyrodniczym (ITP) który bada próbki wody z gospodarstwa.

Od 2011 r. gospodarstwo państwa Olejniczak jest gospodarstwem pokazowym w ramach projektu FAPA „Dobre praktyki rolnicze na obszarach szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego, tzw. OSN”, brało również udział w Projekcie „Baltic Deal”.

Państwo Olejniczak są laureatami wielu wyróżnień, konkursów. W swoim gospodarstwie chętnie przyjmują grupy rolników, specjalistów i studentów.

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA OLEJNICZAKÓW

Janina Saacke

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Wrabczynkowskie Holendry
(woj. wielkopolskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja zwierzęca: bydło mleczne, kury, gęsi, króliki, trzoda chlewna; produkcja roślinna: zboża, warzywa, zioła, czarna porzeczka (32 ha)

W gospodarstwie Pani Janiny do ochrony roślin stosuje się preparaty biodynamiczne własnej produkcji. Do nawożenia na placu kompostowym sporządzane są komposty z odchodów zwierzęcych, słomy i siana. Przy prawidłowym sporządzeniu kompostów i zachowaniu równowagi składników kompostowych w przemyśle, emisja azotu i fosforu jest zdecydowanie poniżej normy.

Od 15 lat w gospodarstwie korzysta się z energii słonecznej – zamontowane są kolektory słoneczne, które w okresie od kwietnia do października praktycznie do zera redukują wytwarzanie dwutlenku węgla, związane z podgrzewaniem wody bytowej.

W 2011 r. gospodarstwo otrzymało I miejsce w województwie i II w kraju w kategorii „Ekologia – środowisko”. W 2014 r. prezentowano w nim praktyki pozwalające na zamknięcie cykli mineralnych na poziomie gospodarstwa. Na terenie gospodarstwa prowadzone są doświadczenia w stosowaniu kompostów i przyjmowane są wycieczki szkolne. Zainteresowane osoby mogą nauczyć się sporządzania preparatów biodynamicznych. Gospodarze współpracują z uczelniami zagranicznymi np. z Humboldt Universität i naukowcami. Od 1996r. gospodarstwo posiada certyfikat „Demeter” i „Ökol”.

Na terenie gospodarstwa oraz w stawie występuje bogata różnorodność fauny i flory.

© ARCHIWUM PRYWATNE PANI SAACKE

Mirosław Serafinowicz

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Grabina Wielka (woj. wielkopolskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja roślinna: warzywa (kapusta biała, ziemniaki, marchew jadalna, cebula zwyczajna, dynia zwyczajna, burak ćwikłowy, por, pietruszka, ogórek gruntowy), żyto ozime, pszenżyto ozime, pszenica ozima, hubin żółty oraz produkcja nasiennej facelii błękitnej (43,78 ha)

© ARCHIWUM PRYWATNE PANA SERAFINOWICZA

W swoim gospodarstwie Pan Mirosław stosuje nawożenie wyłącznie nawozami organicznymi (komposty z resztek roślinnych, traw i słomy) oraz nawozami zielonymi (siew roślin poplonowych i międzyplonów). Mimo wykluczenia sztucznych nawozów azotowych i fosforowych obserwuje się pozyskiwanie plonów na satysfakcjonującym poziomie. Glebę oraz rośliny uprawne traktuje się roztworami posiadającymi żywe kultury bakterii, które przyspieszają mineralizację oraz powodują wiązanie związków azotu w glebie, wpływając jednocześnie korzystnie na zdrowotność roślin. Wywary, wyciągi i gnojówki z roślin (pokrzywa, wrotycz oraz pomidor) zastępują nawozy dolistne zawierające min. azot i fosfor. Zaobserwowano poprawę jakości i struktury gleby (wzrost zawartości próchnicy, zwiększoną pojemność chłonną gleby, niezbrzylenie się). W związku z poprawą struktury gleby nastąpiło

ograniczenie zużycia paliwa na zabiegi agrotechniczne. W gospodarstwie stosuje się poplony z np. gorczycy. Na terenie gospodarstwa znajduje się zadrzewiony staw (topole, wierzby), który jest oazą dla ptaków.

Gospodarstwo zostało wytypowane jako demonstracyjne przez Ośrodek Doradztwa i przyjmowane w nim są grupy rolników, uczniów szkół rolniczych oraz doradców. Służy jako centrum informacyjno-szkoleniowe dla osób zainteresowanych produkcją ekologiczną, prowadzone są pokazy sporządzania kompostu, wywarów i wyciągów. W gospodarstwie prowadzi się monitoring agrofagów oraz chwastów. Zainstalowano również skomputeryzowaną polową stację meteorologiczną. Za edukację ekologiczną Gospodarstwo w 2013 roku otrzymało III Nagrodę Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za najlepsze gospodarstwo ekologiczne w kategorii „ekologia–środowisko”.

Peter Stratenwerth

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Grzybów (woj. mazowieckie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja roślinna: zboża, rośliny motylkowe (seradela, hubin, lucerna), dynie, brukiew i buraki pastewne; produkcja zwierzęca: krowy, kozy hodowane na mleko (26 kóz, 7 krów oraz 3 jałówki), 2 konie (28 ha)

Gospodarstwo założone w 1989 przez Petera Stratenwertha, jako jedno z pierwszych w Polsce otrzymało w 1991 r. certyfikat ekologiczny. Nigdy nie stosowano w nim środków chemicznych ochrony roślin, czy nawozów sztucznych. Zwierzęta trzymane są na wolnym wybiegu oraz na głębokiej ściółce, a obornik częściowo kompostowany i wywożony wiosną i jesienią na użytki zielone. Rośliny motylkowe, jako nawozy zielone zajmują ok. 25% zasiewów. Część łąk jest użytkowanych ekstensywnie i koszonych późno (w lipcu), co wspiera różnorodność biologiczną owadów, płazów i ptaków. W gospodarstwie zadrzewiania oraz zakrzewiania są regularnie dosadzane i uzupełniane. Są też oczka wodne, jedno związane z trzcinową oczyszczalnią ścieków.

Gospodarze chętnie dzielą się wiedzą podczas organizowanych warsztatów dla dzieci i dorosłych.

Joanna i Adam Szymańscy

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

Lokalizacja: Łukawa (woj. świętokrzyskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja roślinna: buraki cukrowe, pszenica, mieszanka zbożowa, groch; produkcja zwierzęca: trzoda chlewna w cyklu zamkniętym (knur, 28 loch, 82 tuczniaki, 69 warchlaków; 62 prosięta), (26,81 ha)

W gospodarstwie Państwa Szymańskich produkcja roślinna prowadzona jest w oparciu o zasady integrowanej ochrony roślin, a występowanie patogenów ogranicza się poprzez stosowanie: płodozmianu, zabiegów uprawowych, wysiewu roślin antagonistycznych. Gospodarstwo od dziesięciu lat jest uczestnikiem Programu Rolnośrodowiskowego (pakiet rolnictwo zrównoważone i pakiet ochrona gleb i wód). Międzyplony (rośliny motylkowe) ograniczają występowanie erozji wodnej i wietrznej oraz są jednocześnie źródłem materii organicznej i składników pokarmowych – znacząco ograniczają odpływ biogenów do wód gruntowych. Plan nawozowy, sporządzany dla gospodarstwa na podstawie aktualnej analizy zasobności gleby, bilansuje potrzeby pokarmowe roślin z zasobnością gleb dla takich składników jak: azot, fosfor, potas i magnez oraz uwzględnia potrzeby stosowania nawozów wapniowych

i naturalnych. Gospodarz przyorywuje resztki późniwne, żeby pobudzić życie glebowe i ograniczyć zużycie nawozów mineralnych. Zmniejsza również liczbę przejazdów maszyn po polach poprzez ich agregatowanie w celu zmniejszenia zużycia paliwa.

Zwierzęta utrzymywane są w nowoczesnej, doskonale wyposażonej chlewni, dostosowanej do współczesnych wymogów dobrostanu zwierząt, z płytą obornikową i zbiornikiem na gnojówkę.

Właściciele dbają o zachowanie bioróżnorodności i elementów krajobrazu poprzez zachowanie występujących na terenie gospodarstwa i w jego sąsiedztwie enklaw naturalnej roślinności będących ostoją rodzimej fauny i flory. Podczas kwitnienia miododajnych roślin uprawnych na pola państwa Szymańskich przywożone są ulę z pszczołami.

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA SZYMAŃSKICH

© ARCHIWUM PRYWATNE PAŃSTWA SZYMAŃSKICH

Fundacja Polska Farma Ekologiczna „ECOFARM”

Lokalizacja: Małkowo i Wyczechowo
(woj. pomorskie)

Rodzaj gospodarstwa: gospodarstwo ekologiczne; produkcja zwierzęca: bydło holsztyńsko-fryzyjskie (220 krów); produkcja roślinna: przeznaczona na samozaopatrzenie – (Małkowo 69,92 ha, Wyczechowo 249,50 ha)

Oba gospodarstwa prowadzone są przez Fundację „ECOFARM”. Podstawową ich działalnością jest produkcja mleka ekologicznego sprzedawanego do ekologicznej mleczarni. W gospodarstwach od roku 1993 nie są stosowane środki ochrony roślin. Starannie ułożony płodozmiian i wsiewki roślin motylkowych przeciwdziałają występowaniu chwastów, chorób i szkodników. W gospodarstwie Małkowo bydło utrzymywane jest na głębokiej ściółce. Obornik wywożony jest na wosnę, co powoduje maksymalne wykorzystanie składników pokarmowych, ograniczenie ich wypłukiwania do wód gruntowych i ulatniania się amoniaku do atmosfery. Gnojowica w obu gospodarstwach jest przechowywana w szczelnych zbiornikach, gdzie tworząca się naturalna skorupa zapobiega emisji gazów. Pasza objętościowa jest przygotowywana w formie sianokiszonki w balotach foliowanych, co znacznie ogranicza wycieki biogenów do gleby. Wyraźnym wskaźnikiem pozytywnych zmian w środowisku jest staw na terenie gospodarstwa, w którym w pierwszych latach powstania farmy nie było życia biologicznego. Obecnie woda jest czysta i występuje w nim wiele gatunków ptaków i ryb.

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

W gospodarstwach przyjmowane są grupy rolników, zainteresowanych produkcją ekologiczną. Uczniowie technikum rolniczego odbywają w nich praktyki, korzystając z wiedzy pracowników, a uczniowie szkoły zawodowej mogą zdobyć zawód – rolnik. W 2014 roku 130 rolnikom zaprezentowano nowoczesne rozwiązania technologiczne wpływające na ograniczenie emisji gazów, zbiór zielonki na sianokiszonkę nowoczesnymi metodami proekologicznymi.

Na terenie gospodarstwa Wyczechowo realizowany jest pakiet „Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami NATURA 2000”, wariant: Półnaturalne łąki wilgotne ze względu na występowanie m.in. takich gatunków roślin naczyniowych: rdest wężownik, ostrożeń warzywny, komonica błotna, kuklik zwisły, firlotka poszarpana i pełnik europejski oraz użytki przyrodnicze – turzycowisko.

Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki PIB* Grodziec Śląski Sp. z o.o.

Lokalizacja: Gospodarstwa Grodziec, Jaworze, Roztropice i Kostkowice (woj. śląskie)

Rodzaj gospodarstwa: produkcja zwierzęca: bydło ras holsztyno-fryzjskiej i polskiej czerwonej, trzoda chlewna, owce ras mięsnych, ryby (karp, sum afrykański); produkcja roślinna: zboża, rzepak, kukurydza, wierzba energetyczna; (1056 ha)

Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki Państwowego Instytutu Badawczego Grodziec Śląski aktywnie propaguje nowoczesne idee wykorzystania odnawialnych źródeł energii, a jego gospodarstwa stanowią bazę dla badań naukowych. W Kostkowicach utworzono Centrum badawczo-szkoleniowe Odnawialnych Źródeł Energii, w skład którego wchodzi: Agrobiogazownia, Agrorafineria, turbina wiatrowa, ogniwa solarne oraz wymiennik do odzysku ciepła ze schładzania mleka. Agrobiogazownia o mocy 600 kW, to instalacja eksperymentalna, w której wykorzystywany jest szeroki wachlarz komponentów, zarówno pochodzenia rolniczego (obornik, gnojowica, gnojówka, kiszonki, pozostałości ze stołu paszowego), jak i biomasa odpadowa z przemysłu rolno-spożywczego. Od 2012 roku Zakład prowadzi działalność związaną z przetwarzaniem odpadów biodegradowalnych w procesie R3 celem wzbogacenia liczby komponentów możliwych do wykorzystania w biogazowni, jako substratu do produkcji energii elektrycznej z biogazu. Odzysk prowadzony jest na płycie fermentacyjnej. Komponenty substratu stosowane są według ściśle określonych receptur pozwalających na optymalizację procesu fermentacji metanowej i produkcji biogazu. Wytworzona energia elektryczna jest wykorzystywana na potrzeby całego gospodarstwa, a nadwyżka energii przekazywana jest do sieci krajowej. Energia cieplna wykorzystywana jest do ogrze-

wyróżnienie w etapie krajowym
Konkurs na Rolnika Roku
Regionu Morza Bałtyckiego 2015

wania fermentora oraz budynków inwentarskich Fermy Trzody Chlewniej oraz budynku do produkcji sumy afrykańskiego. W żywieniu zwierząt stosuje się mączkę rzepakową (produkt uboczny z Agro-rafinerii), który jest alternatywą dla drogiej eksportowanej poekstrakcyjnej śrutki sojowej. Centrum Odnawialnych Źródeł Energii jest zapleczem prac badawczych oraz jest poligonem doświadczalnym dla uczniów i studentów szkół wyższych, którzy opierają na jego funkcjonowaniu swoje prace inżynierskie i magisterskie oraz biorą udział w konkursach, a także bazą szkoleniową dla nauczycieli, którzy poszerzają swoją wiedzę w zakresie odnawialnych źródeł energii. W ciągu 4 lat Centrum odwiedziło ponad 1 000 osób.

* PIB – Polski Instytut Badawczy

INFORMACJA NA TEMAT KONKURSU WWF NA ROLNIKA ROKU REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO

W celu pokazania swojego wsparcia dla sektora rolnego oraz rozpowszechniania wiedzy na temat dobrych praktyk rolniczych stosowanych w regionie, WWF we współpracy z Forum Rolników Bałtyckich na rzecz Środowiska (the Baltic Farmers Forum for the Environment – BFFE) oraz organizacjami rolniczymi z regionu nadbałtyckiego stworzył konkurs na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego.

Konkurs organizowany jest corocznie od 2009 roku we wszystkich dziewięciu krajach nadbałtyckich. Ma on na celu zachęcenie rolników z całego regionu

Morza Bałtyckiego do aktywnego udziału w walce z eutrofizacją. Zgłoszenia do konkursu napływają zarówno od rolników organicznych, jak i konwencjonalnych, a także z wielu innych typów rolnictwa.

Zwycięzcy krajowych edycji wybierani są przez jury z poszczególnych krajów i otrzymują nagrodę w wysokości 1000 euro. Spośród krajowych laureatów I miejsca, międzynarodowe jury wybiera jednego zwycięzcę międzynarodowego, który otrzymuje nagrodę w wysokości 10 000 euro.

Członkowie krajowego jury w Polsce w 2015 roku

Bogusław Rzeźnicki

Dyrektor, Departament Hodowli i Ochrony Roślin, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Monika Zabrzeńska-Chaterera

Naczelnik, Wydział Oceny Wpływu Nawożenia na Środowisko Glebowo-Wodne, Departament Hodowli i Ochrony Roślin, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Karina Makarewicz

Starszy Specjalista, Wydział Oceny Wpływu Nawożenia na Środowisko Glebowo-Wodne, Departament Hodowli i Ochrony Roślin, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Monika Lesz

Radca Ministra, Wydział ds. konwencji, Departament Leśnictwa i Ochrony Przyrody, Ministerstwo Środowiska

Weronika Kosiń

Specjalista, Wydział Planowania, Gospodarowania Wodami, Departament Planowania i Zasobów Wodnych, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

Justyna Fila

Specjalista, Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Radomiu

Dorota Metera

Ekspert ds. rolnictwa ekologicznego, Bioekspert sp. z o.o.

Marta Kalinowska – WWF Polska

Anna Sosnowska – WWF Polska

Katarzyna Lubczyńska-Saffell

Konsultant WWF ds. konkursu na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego

METODY OGRANICZANIA STRAT BIOGENÓW W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Poniżej przedstawione zostały metody stosowane przez laureatów i finalistów nagrody WWF na Rolnika Roku Regionu Morza Bałtyckiego:

PRODUKCJA ROŚLINNA

Płodozmian, wsiewki i międzyplony pomagają zoptymalizować pobieranie składników pokarmowych przez rośliny uprawne minimalizując konieczność używania nawozu. Ponadto, pomagają także utrzymać dobrą równowagę składników odżywczych w glebie i przeciwdziałają występowaniu chwastów i szkodników. Wielu rolników stosuje w płodozmianie rośliny wiążące azot, aby zapewnić kolejnym roślinom dostęp do biologicznie związanego azotu.

Uprawy bezorkowe i siew bezpośredni pozwalają zaoszczędzić zasoby, jako że na glebie przeprowadzane są jedynie minimalne prace. Ponadto, jakość gleby jest polepszona i tworzona jest dodatkowa przestrzeń dla zwiększenia różnorodności biologicznej.

Utrzymanie okrywy roślinnej na glebie w okresie całorocznym oznacza, że zawsze obecne są rośliny zatrzymujące składniki odżywcze w glebie, które w przeciwnym razie zmineralizowałyby się w glebie.

Strefy buforowe wzdłuż rowów, strumieni, stawów i jezior zmniejszają spływy biogenów do okolicznych wód.

Zastosowanie technik i sprzętu precyzyjnego rolnictwa minimalizuje zużycie zasobów i ryzyko nadmiernego stosowania nawozów.

Komputery i oprogramowanie rolne mogą być wykorzystane do planowania i kontynuacji działalności rolniczej, takiej jak płodozmian czy nawożenie.

Analiza i mapowanie gleby oraz zawartości składników odżywczych wykonywane regularnie pomagają precyzyjnie określić ilość potrzebnego nawozu.

Monitorowanie systemu odwodnienia pozwala rolnikowi podawać odpowiednie dawki nawozu i unikać ich stosowania w miejscach o dużym ryzyku przecieku.

Użycie wyłącznie naturalnych nawozów i kontrola pestycydów, jedne z najbardziej powszechnych praktyk w rolnictwie ekologicznym, drastycznie zmniejszają lub całkowicie eliminują spływ chemikaliów.

Dywersyfikacja upraw poprawia ochronę roślin oraz jakość gleby, a także zwiększa różnorodność biologiczną.

Strukturalne wapnowanie gleb zmniejsza spływy powierzchniowe wody i obniża straty składników biogenych, w szczególności fosforu. Lepsza struktura gleby ułatwia oranie gleby, a tym samym zmniejsza zużycie paliwa.

Wykorzystywanie kompostowanego obornika na polach jest naturalnym sposobem nawożenia upraw, a dodatkowe dodanie siarki i mikroelementów do mieszanki wspomaga uprawę w bardziej efektywnym wykorzystaniu składników odżywczych. Obornik powinien być rozrzucany jedynie w czasie sezonu wegetacyjnego oraz zaorany do gleby zaraz po rozprowadzeniu.

PRODUKCJA ZWIERZĘCA

Solidna nawierzchnia w oborze – na przykład wykonana z gliny lub betonu – uniemożliwia przeciekanie płynnych odchodów zwierzęcych do wód gruntowych.

Przechowywanie obornika w odpowiedni sposób, np. w pojemnikach i zbiornikach z nieprzepuszczalną podstawą, zapobiega wyciekom. Natomiast przykrywanie tych obiektów pokrywkami lub plastikiem, albo pozwolenie na wytworzenie się naturalnej skorupy, zapobiega emisji gazów.

METODY OGÓLNE

Redukcja emisji amoniaku, a tym samym strat azotu, przy jednoczesnej poprawie jakości powietrza, może zostać osiągnięta poprzez dodanie pyłu bazaltowego do obornika i instalowanie filtrów powietrznych w przegrodach dla zwierząt. Ponadto, stosowanie niższego poziomu białka w paszy i utrzymanie stodoły w niższej temperaturze pomaga obniżyć poziom amoniaku.

Ograniczenie liczby zwierząt na hektar pozwala zapewnić wchłanianie całego obornika przez glebę.

Czyszczenie boksów, stanowisk i klatek bez użycia wody pozwala uniknąć odpływu zanieczyszczeń do okolicznych wód.

Utrzymanie trwałych użytków zielonych do wypasu wpływa na ograniczenie strat biogenów, zatrzymanie większej ilości węgla w glebie oraz zachowanie bioróżnorodności.

Kwaterowy wypas bydła zapewnia użytkom zielonym takie dawki biogenów, które będą mogły być od razu zużytkowane przez rośliny. Taki sposób wypasu eliminuje składowanie obornika w gospodarstwie i tym samym ryzyko odcieków związków biogenych do wód.

Wyznaczanie kwater wypasowych bydła tak, aby jak najkrótszym bokiem przylegały do rzeki/ cieku wodnego. Ogranicza to do minimum spływ powierzchniowy odchodów pozostawionych przez zwierzęta w czasie wypasu.

Recykling wody, odpadów i innych zasobów pomaga zamknąć naturalne cykle. Systemy recyklingu wody pozwalają zaoszczędzić ciepło i wodę. Natomiast oczyszczalnie ścieków mogą być używane do przekształcenia odpadów bytowych w nawóz wykorzystywany później do produkcji roślinnej.

Uprawy strefowe, tzn. stosowanie upraw o różnej intensywności w różnych częściach gospodarstwa pozwala na optymalne wykorzystanie ziemi uprawnej w celu ograniczenia strat biogenów i zachowania różnorodności biologicznej.

Mokradła i stawy na terenie gospodarstwa pozwalają na retencję biogenów w rosnącej biomasie i osadach, a tym samym zmniejszają spływ biogenów. Dodatkowo tworzą także siedliska dla dzikich zwierząt i roślin.

Nasadzanie drzew i krzewów pomiędzy polami wspomaga zmniejszenie strat biogenów oraz erozji, a także sprzyja zachowaniu bioróżnorodności.

Współpraca między rolnikami, organizacjami i innymi zainteresowanymi stronami jest świetnym sposobem na dzielenie się wiedzą na temat przyjaznych dla środowiska metod uprawy i pomaga szerzyć dobre inicjatywy.

Program WWF na rzecz Ochrony Ekoregionu Morza Bałtyckiego

KONKRETNE WYNIKI

Aktywnie i skutecznie działamy na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju regionu Morza Bałtyckiego

SIEĆ REGIONALNA

Jesteśmy największą siecią organizacji pozarządowych w regionie. Dzięki naszym parterom jesteśmy obecni we wszystkich krajach regionu Morza Bałtyckiego

100%
RECYCLED

WPŁYW NA POLITYKĘ REGIONU

Monitorujemy zarządzanie naszym wspólnym dobrem – Morzem Bałtyckim

WSPÓŁPRACA

Promujemy współpracę w celu zwiększenia świadomości, szerzenia informacji oraz stymulowania dialogu pomiędzy zainteresowanymi stronami i parterami

WWF chroni środowisko, w którym żyjesz.

Naszą misją jest powstrzymanie dalszej degradacji środowiska naturalnego Ziemi i kształtowanie przyszłości, w której ludzie będą żyli w harmonii z przyrodą.

Odwiedź nas na wwf.pl